

STÁT DOSTATEČNĚ NECHRÁNIL NACISTICKOU DOKUMENTACI

V regionálních publikacích popisujících obraz jednotlivých krajů a míst v nedávné minulosti, zejména za německé okupace, najdeme mnoho zmínek o kolaboraci nacistické šlechty s III. říší. Když se začteme do monografie V. Kulíře Nové Hradky vydané v Českých Budějovicích roku 1979, zjistíme, že tehdejší majitel panství hrabě K. J. Buquoy se stavěl proti I. ČSR již od dvacátých let. Jeho postoj k pozemkové reformě byl nejen vypočítavý, ale přímo negativní. Již od dvacátých let inklinoval Buquoy k fašistickému hnutí. Podporoval známého vůdce sudetských fašistů Langmanna von Aue, který v roce 1923 pronesl na Nových Hradech štvavou přednášku „Přítomnost a budoucnost sudetských Němců“. Buquoy již tehdy celou akci financoval a v čestném špalíru vítal von Aue. Roku 1925 jako účastník akce Německé národní jednoty, který se rovněž nechával oslavovat jako německý aktivista, Buquoy tuto stranu všemožně podporoval se svým právníkem Molitorem. Patřil k zakládajícím členům SdP na okrese roku 1935 a účastnil se rozsáhlých fašistických demonstrací v Kaplici a na Hradech roku 1936. Na jedné z nich vítal svého přítele Konrada Henleina, s nímž kráčil v čele šestitisícového průvodu. Rovněž roku 1938 přijíždí Henlein opět na zámek k Buquoyovi, v červnu pobývá na záměcku Žofín, odkud podniká propagační cesty po okolí. Podle tehdejšího vůdce místní SdP M. Soukupa Buquoy financoval jak místní organizace, tak všechny Henleinovy akce. Za mobilizace Buquoy se spolčníky bere nohy na ramena a prchá do Rakous. Po záboru pohraničí pak Buquoy zavádí říšské válečné hospodářství, nechává zřídit zajatecký tábor u Hojné Vody, kde při vzpouře je vězeň roku 1944 zastřelen. Mezitím Buquoy ve Vídni studuje říšskou školu Deutsche Arbeitsfront pro vůdce fašistických podniků. Po osvobození je právem zatčen a souzen, jeho majetek propadá konfiskaci. Až do 60. let 20. století se v místě dochovala alba s fotografiemi Buquoyových setkání s Henleinem a fašistických parád, jejichž byl účastníkem. Poté alba mizejí v rukách různých „pamětníků“. I řada dalších dokladů se náhle ztrácí. Kam? Pro koho? V 90. letech přicházejí nástupci Buquoye s restitucí. Tvrdí, že novohradský pán neměl s nacismem nic společného. Kdyby se nedochovala přesná práce regionálních historiků, neměli bychom k dispozici mnoho dat o nacistické činnosti K. J. Buquoye. Též fotografie bylo nutno náhle velmi pracně shledávat a výsledky nebyly srovnatelné s původně známými doklady.

Další příklad poskytuje publikace J. Skutila a kol., Rájec Jestřebí, Dějiny města od nejstarších dob po současnost, vydaná v Praze 1981. Dokumentuje vývoj panství H. N. Salm-Reifferscheidta od jeho nezletilosti v r. 1904, kdy se ujal panství pod poručenskou správou, až do jeho úmrtí roku 1946. Prezentuje postupný úpadek velkostatku, konflikty H. Salma s rájeckými legionáři, odpor proti parcelaci po r. 1920, který majitel řešil útekem do tehdy italské Abbazie a správou plnomocníka. Spory se vyhrály až v generální stávkou v Rájci. Velkostatek na daních dlužil státu několik milionů korun. To mělo vliv i na další podnikání i na střety s místní samosprávou. Zatímco plnomocník byl poměrně vstřícný k českému obyvatelstvu, majorátní pán sám tak vstřícný nebyl a zaměstnával ve funkcích v drtivé míře Němce. Sám se několikrát podle situace hlásil jednou k německé, jednou k české národnosti. Salmovi pracovní spolčníci ve velkostatku byli kutí Němci, nacisté, kteří páchali v okolí řadu zločinů, jako byl jeho správce Weselka, účetní Tugemann, ředitel jeho šatotky Augustin a Zahn. Salm sám se s nimi dal do nacistického spolku NSRKB Kriegerkameradschaft Raitz. Do NSRKB podal přihlášku 15. 11. 1939, a od 1. 10. 1940 byl členem rájeckého spolku. Přihlásil se s rodinou k říši, v následujících letech k DAF a BDO. Rovněž Salm se nechal fotografovat, a to do alba Kriegerkameradschaft, spolu s význačnými nacisty z okolí. Album

Kriegerkameradschaft bylo roku 1945 nalezeno u vedoucího NSDAP v Rájci, blockleitra a Salmova vrchního účetního a nájemníka Alfreda Tugemanna, válečného zločince, který měl na svědomí vlastence z okolí. Album, které je doloženo v úředních spisech s dalšími doklady o Salmově nacistické kolaboraci, je dnes údajně nedostupné. Kam se takový doklad mohl ztratit? Kam se mohlo ztratit 24 příloh nacistické dokumentace o Salmově kolaboraci přiložené ke spisu bezpečnostní komise MNV Rájec z 31.10.1945? Stejně tak se „ztratily“ – respektive byly ukradeny – protokolní knihy města Rájce za roky 1926 až 1946, které obsahovaly zápisy o vyšetřování Salma a o odebrání jeho čestného občanství Rájce roku 1945. Jak je možné, že z kunštátského archivu se „ztratila“ evidenční listina soukmenovců bloku NSDAP Rájec, když k ní návazná listina bloku NSDAP Jestřebí je dochována? Jak je možné, že dnes ani regionální, ani státní archivy a úřady o této dokumentaci „nic nevědí“? I z toho těží do Rájce přicházející restituenti, i oni tvrdí, že rájecký pán neměl s nacismem pranic společného. Věty naciřestitučních pohrobků zní stejně jako obehnaná gramofonová deska. Všichni byli čisti jak lilium, nacismus byl vzdálen u Hitlera v Berlíně, všichni byli „oběti poměrů“, jejich „odpůrci jednají účelově“, ze zášti nebo z nenávisti. Pomocný tisk a média tomu v tomto duchu přitrubují. Na některé situace známe hypotetickou odpověď, kterou však vyslovit nelze.

Případů ukradené nacistické dokumentace v našich zemích bychom mohli dokumentovat mnohem víc. Namátkou stačí uvést „ztracené“ říšské dotazníky – Fragebogeny – Colloredo Mansfeldů, dokumenty K. des Fours Walderodeho, dokumenty Thun-Hohensteina, a jiné. Vyvstávají otazníky nad dlouholetou archivní a dokumentační praxí státu v těchto případech. Jak bylo možné, že stát protifašistické koalice, stát postižený nacistickou krutovládou, stát Lidic a Ležák – že takový stát dopustil ztráty, mizení, utajování a dokonce snad i záměrné likvidace nacistických dokumentů, a to de facto i de jure ve svůj vlastní neprospěch? *Jak to, že orgány státu ihned, jak to konsolidace dovolila, se nepostaraly o přísné zabezpečení všech nacistických dokumentů, úředních zpráv, fotografií, alb tak, aby byly k dispozici nejen úřadům, ale též občanstvu, zejména obětem nacismu a pozůstalým po nacistických zvěrstvech?* V tomto směru nelze připouštět žádné výmluvy typu „bylo to dáno dobovými poměry“, „nebyly k dispozici materiální podmínky“, „nebyl školený personál“. Výklady tohoto typu musíme zavrhnout jako profesní lži. Osvobozený stát měl zajisté dosti sil a prostředků na to, aby tak závažnou dokumentaci nejenom patřičně ochránil, ale též řádně zpracoval a uchoval pro další generace. Současné uchování této dokumentace, možnosti přístupu k ní v současné době, to vše je v nemožném, neudržitelném stavu. *Tento neudržitelný stav je též první příčinou všech majetkoprávních a restitučních kauz, které by jinak vůbec nevznikly.* Jak by jinak mohly vzniknout kauzy Colloredo-Mansfeld, Kinsky, Walderode, Salm? Při řádném vedení dokumentace by tyto spory – záměrně stavěné profesními makléři do pozic tzv. „občanskoprávních sporů“ – byly smeteny z úřednických stolů ihned při svém vzniku. Tyto spory by vůbec neotravovaly politické, morální a společenské klima České republiky, nebyly by předmětem zahraničních ataků až ze Ženevy (případ Walderode). Spory by nenapadaly pozůstalé po obětech nacismu, nebyly by výsměchem II. odboje a nepoškozovaly by občany republiky (případy Colloredo, Kinsky, Salm, atd.).

Zbývá otázka, *kdo a v čí prospěch zavinil tento stav?* Tento stav nenastal sám od sebe. Již desetiletí tu musely existovat mocenské zájmy, které zapříčinily ničení, torzovitost a nedostupnost nacistické dokumentace občanstvu. Jisté vodítko může dát zjištění, že *vláda pana Čalvy jako jeden z prvních praktických kroků zrušila Komisi pro válečné zločiny nacismu v ČSFR.* Tak to alespoň publikoval pan Stanislav Motl ve své knize *Nacisté pod ochranou.* Bohužel, zdá se, že jeho titul stále vystihuje podstatu věci. Nacisté a pohrobci v

českém státě jsou zhusta stále pod ochranou. *Máme úřad pro zločiny komunismu. Úřad pro zločiny nacismu nemáme, a zdá se, dlouho mít nebudeme. Nenašel se žádný poslanec, žádná politická strana, která by iniciovala tento potřebný krok aspoň tím, že by navrhla novelizaci dosavadního úřadu pro zločiny komunismu na rozšíření činnosti o nacismus.* Nabízí se kacířská úvaha – naši poslanci jsou všichni takoví „kolaboranti“, nebo pouzí „ignoranti“, kterým nezáleží na tom, co vnímají pozůstalí po obětech nacismu, nebo oběti nacismu samy? Kteří dopouštějí útoky na busty státníků, jako v Českém Krumlově, nebo na pamětní desky, jako v jihomoravské Doubravici? Kteří naopak dopouštějí zřizování lživých pamětních desek, jako je ona v Brně, věnovaná „německému Sprachinselu“? Jak dlouho takový stav potrvá? Komu a čemu to slouží, to zodpoví představitelé státu sami svými činy. Například tím, zdali zruší, či nezruší Posseltovu kancelář landsmannschaftu v Praze. Někteří politikové tvoří čestnou výjimku, dávají jasné signály. K nim patří například sám pan prezident Václav Klaus, který se jednoznačně staví proti zřízení tzv. „Centra vyhánění“ v Berlíně. Je jasné, že když budou ponechány v činnosti takové instituce, že na druhé straně nebude ponechána v klidu ani nacistická dokumentace a že vlivem všech těchto „vyslanců“ a společníků počne postupně v našich archivech, úřadech a institucích „táti jako sněh“. Toužený sen pohrobků nacistů, kolaborantů a zrádců by se tak konečně vyplnil.